

Subjekt a „hmota“

Karel Marx kdysi (ve Svaté rodině) napsal, že „hmota je subjektem všech změn“, takže „myšlenku nelze oddělit od hmot, která myslí“. Srovnáme-li to s jinou jeho tezí, že předmět („der Gegenstand, die Wirklichkeit, Sinnlichkeit“) je v dosavadním materialismu mylně chápán jako objekt („unter der Form des Objekts“), ale nikoli jako lidská smyslová činnost, praxe, nikoli subjektivně („nicht aber als menschliche sinnliche Tätigkeit, Praxis, nicht subjektiv“), je zřejmé, že tu „hmota“ není míněna jako „substance“, nýbrž právě jako aktivní subjekt. A dále je zřejmé, že nejde o nespočetné rozmanité aktivní subjekty, nýbrž o hmotu vůbec jakožto subjekt. To ovšem vypadá dost zmateně a připouští více výkladů. První, co nám pro výklad napadne, je něco jako „revize“ Hegelova pojetí: absolutní subjekt jako „já“ klade před sebe či proti sobě „ne-já“ v podobě přírody a pak dějin, tedy vlastně všechno vůbec. Jaký má potom vlastně smysl důraz na „hmotu“, na „materii“ a „materialismus“? Což není vše „pouze“ hmotné vlastně jen reliktem, odpadem nejrůznějších aktivit nespočetných subjektů? Není hmota či hmotnost jen tím, co zbývá po pravých jsoucnech, která sama zemřela, zanikla, znicotněla a zůstavila po sobě a ze sebe jen nepřítomnost, zatímco skutečná přítomnost (a jsoucnost) přechází vždy do něčeho nižšího, co tu bylo už předtím?

(Písek, 150208-1.)